

Učit pod širým nebem je trend

Prvostupňová učitelka Markéta Vokurková o specifikách venkovního učení a badatelsky orientované výuce

JITKA POLANSKÁ

Před čtyřmi lety se učitelka Markéta Vokurková pustila na nejisťou půdu. Dala si závazek, že se postupně naučí chodit se třídou ven nejen na výlety, ale i na matematiku nebo češtinu. „Jsme běžná základka, nejde to dělat jako někde v lesní škole. Postupně jsem přicházela na to jak,“ říká finalistka loňského českého ročníku učitelské soutěže Global Teacher Prize. Její škola výzvu přijala, venku učí už tři prvostupňové učitelky a od letošního května má všech skoro osm set žáků možnost trávit venku velkou přestávku.

LN Loni jste skončila mezi deseti nejvýraznějšími učitelskými osobnostmi soutěže Global Teacher Prize. Byla pro vás profesionální dráha učitelky jasná volba, nebo to prostě tak dopadlo?

Já jsem na základní škole dlouho nevěděla, čím chci být. Rozhodnutí jsem odkládala až do devítky. Doma mě nutili jít na ekonomku, ale k tomu jsem vůbec neměla blízko. Až jednou se mě mamka zeptala, proč vlastně nejdete učit. Řekla jsem si „Proč ne?“ a dala si přihlášku na střední pedagogickou. Byl to obor výchovná a humanitární činnost, což byla spíš kvalifikace pro sociálního pracovníka, taky práce s dětmi s postižením. Strašně mě to chytlo. Pedagogická fakulta pak už logicky následovala. Ale hned ve druháku na vysoké si mě vytipovala jedna má budoucí kolegyně a přesvědčila mě, ať se na školu vykašlu a jdu rovnou učit. Ne že bych to úplně mladším kolegyním doporučovala, musela jsem se pak dovzdělávat dálkově. Je určitě užitečné se teoreticky vybavit předtím, než se člověk vrhne do práce. Na druhou stranu to, že absolvuji pět let vysoké školy, znamená, že jsem hotový učitel. Učitel se vzdělává pořád. Na mateřské jsem si pak ještě dodělávala speciální pedagogiku. To se mi velmi hodí. Neučím sice postižené děti, ale ve třídách je dnes obrovská pestrost.

LN Učitelství prvního stupně má na studenty dost přísné požadavky. Musejí umět hrát na klavír nebo lyžovat. Co si o tom myslíte? Není to tak trochu zbytečný luxus při současném nedostatku učitelů?

Podle mě to je v pořádku. Učitel na prvního stupni je klíčová postava, která má děti rozvíjet po všech stránkách. Je to taková univerzální maminka a to mě baví. Jsem ráda, že mě donutili hrát na piano, i když jsem to pak opustila. Přejde mi fajn, že umím bruslit, lyžovat, hrát na flétnu, že jsem to všechno sama vyzkoušela. Není nutné to ovládnout mistrovsky, ale mít základy je důležité. Ve škole se pak samozřejmě dá domluvit, že hudebku za vás vezme jiná učitelka, když vám to zrovna nejde. Nemyslím si, že by se kvůli tomu mělo vyhazovat, ale přijmout na vysoké tu výzvu mi přijde důležité. Zbytečnější se mi zdály velmi náročné zkoušky z teoretické matematiky, které jsme měli. Větší důraz bych naopak kladla na praktičnost a didaktiku.

LN Kde byla tedy ta vaše první „štace“, která vás odvedla z vysoké?

V malotřídce v Dolních Dubňanech. Byla to skvělá škola, tam jsem se hned setkala s kvalitou a od té doby ji odmítám opustit.

LN Několik let jste také učila na Základní škole Grafická v Praze na Smíchově. To je škola s velkým počtem romských dětí. Proč jste šla zrovna tam?

Nebylo to nijak programové,

Kladení otázek je základem veškerého učení a to můžete dělat kdekoli, i venku, říká Markéta Vokurková

FOTO MAFRA - JAKUB STADLER

ale ani mě to neodrazovalo. Něoho hledali a byla to výzva. A bylo to fajn. Škola je součástí vnitrobloku, tudíž vidíte přímo dovnitř té komunity. Sedla jsem i rodičům, když jsem odcházela na mateřskou, mámy sepsaly na stroji oficiální dopis, ať zůstanu.

LN Čím jste na ně zapůsobila?

Na nic jsem si nehrála, jela jsem normálně čistě, vyložili jsme si karty na stůl. Když ti rodiče cítí, že jste dobrý člověk, který to myslí dobře s jejich dětmi, nedají na vás dopustit. Taky jsem neměla moc velká očekávání, takže vše mě mohlo překvapit spíš jen pozitivně. A ty děti byly super, vděčné za lidskost i za aktivity, které jsme pro ně vymýšleli. Brali jsme je na výlety a na procházky, zažívaly něco, co s rodinou běžně nezažívají. Jezdili jsme celá škola společně na školy v přírodě a ony třeba seděly poprvé ve vlaku, i les byl pro ně úplně nezvyklé prostředí.

Badatelská vlastně byla už moje první hodina. Použila jsem tzv. black box: dala do krabice předmět a děti otázkami vyvozovaly, co tam je.

Víc doma byly v nákupním centru, bály se hmyzu. Bavilo mě tyhle bariéry bourat a ukazovat jim něco nového.

LN Už deset let pracujete na základní škole v pražských Kunraticích, která je vyhlášená zaváděním různých inovací. To vás lákalo?

Před deseti lety škola ještě tak známá nebyla, ale je pravda, že mě to tam táhlo kvůli panu řediteli, který z obyčejné, ne moc kvalitní školy udělal školu neobyčejnou. S Vitem Beranem jsem se předtím setkala na nějakém školení a velmi mi imponoval. Je to živel a krásně tvrdohlavý. To mě baví. Myslím, že škola mají věst takové lidi. Když něčemu věřím, musím za tím jít. Slyším lidi říkat: „Vy se máte, vy jste z Kunratic, vy máte všechno.“ Ale my máme hlavně dřinu. Samozřejmě bych neměnila, je radost pracovat ve škole, která tak dobře šlape, kde učitelé spolupracují a vedení má vizi.

LN Zaměřujete se na badatelsky orientovanou výuku a učení venku. Vybavujete si, kdy jste s tím poprvé přišla do třídy?

Nedávno jsem si uvědomila, že badatelská byla vlastně intuitivně už moje úplně první hodina. Vytažila jsem na děti něco, čemu se v pedagogice říká „black box“, černá skříňka, ale to jsem zjistila až později. Dáte do krabice nějaký předmět, třeba jablko, a děti musejí otázkami vyvozovat, co tam je. Nedávat dětem hotové informace, ale podpořit jejich přiro-

zenou zvědavost – to je esence školního badatelství. Systematicky jsem tento přístup začala pak rozvíjet v Kunraticích. Přitáhl mě k tomu kolega Honza Mazurek z druhého stupně. Působil v projektu pro badatelské učení Globe, který u nás v ČR zaštiťuje vzdělávací centrum Tereza, a já se k němu přidala. Globe byl původně vymyšlen pro středoškoláky, pak se začal šířit i na druhý stupeň. S menšími prvostupňovými dětmi jsme to zkoušely nejdříve jen tři: já, Andrea Tláškalová ze Zbirohu a Věrka Králíčková, která je už v důchodu. A prosadily jsme to, nakonec nám vytvořili zvláštní sekci.

LN Globe je zaměřený na přírodovědu. Nebo „bádáte“ i v něčem jiném?

Já se snažím principy badatelství propojovat s venkovním učení. A když už jsme byli venku, snažila jsem se vymyslet, jak být venku ve všech předmětech. Prvouka se nabízela jako první, ale teď už školní badatelství umím i v matematice nebo češtině. Není snad kladení otázek základem veškerého učení? Odpověď je hypotéza, kterou pak ověřujeme. A to můžete dělat kdekoli, třeba i na parkovišti před školou. Tam můžeme pracovat s čísly na poznávacích značkách. Venku se dá učit i úplně klasicky, sednout si s učebnicemi na hřiště nebo do parku, tím se dá začít, a postupně se otkávat co dál.

LN K učení venku jste přičichla také v Tereze?

Učit venku je důležité pro zdravý rozvoj dnešních dětí. Chybí jim kontakt s reálným světem a učení je pro ně pak příliš abstraktní.

Přesně tak, manželé Danišovi, zakladatelé Terezy, a jejich tým mají u nás asi nejvýraznější program na podporu venkovního učení. Byla to další výzva, kterou jsem si přibrala asi před čtyřmi lety a přinesla k nám do školy. Byl to experiment – učit venku v běžné škole a ještě k tomu velké je něco úplně jiného než to dělat v lesní škole, jež je na tom postavená. Některé nápady a metodiky Terezy si musím uzpůsobit. Mám ve třídě dvacet pět dětí z běžných domácností, jsme zvyklí pracovat s interaktivní tabulí, proti které mimochodem nic nemám, používám elektronické učebnice, jež jsou skvělé. Baví mě ale integrovat další dimenzi, pobyt venku a zároveň uvnitř pro ty, kdo z nějakého důvodu ven nepůjdou. Naše škola je velká, máme skoro osm set žáků, a tak je to organizačně náročnější. Ale pro děti to je určitě lepší.

Markéta Vokurková

■ **Působí jako učitelka** prvního stupně na pražské ZŠ Kunratice a pravidelně učí venku.

■ **Je mentorka Globe**, lektorka badatelství pro celou ČR a vedoucí skupiny badatelské gramotnosti na škole.

■ **Dlouhodobě spolupracuje** se vzdělávacím centrem Tereza.

lu. Ale postupně přicházím na to, co dělat jde, a není toho zase tak málo.

LN Co je ten silný důvod, proč by měl učitel opustit závětrí třídy a jít ven? Někdo by mohl namítnout, že od toho se postavily školy, aby se učilo tam.

Považuji to důležité pro zdravý rozvoj dnešních dětí. Chybí jim kontakt s reálným světem a učení je pro ně pak příliš abstraktní. Pro děti má venkovní učení samé benefity. Učitel se na začátku musí překonat, ale pak je tam podle mě objeví i pro sebe. Alespoň taková je moje zkušenost.

LN Co říkali na experiment kolegové?

Pár se jich přidalo, byli jsme na začátku asi čtyři. Jiní se toho spíš báli, vzdát se komfortu třídy není úplně snadné, pokud pro to nemáte silnou motivaci. Taky říkali: nemám encyklopedické znalosti, neznám toho moc o přírodě, nevím, proč se šiška rozevívá a zase zavírá, jak budu reagovat na otázky? Ty jsem ujišťovala, že přece nemusejí sypat odpovědi z rukávu, že stačí s dětmi na věci koukat a zbytek se pak může pořešit ve třídě, s oporou učebnice nebo Googlu.

LN Vybudovat si nějakou expertízu, aby člověk věděl, co má venku vlastně dělat, asi nějakou chvíli trvá. Pamatujete si, jaké byly vaše první kroky?

Nejdříve je třeba opřít své rozhodnutí o nějaký závazek. Dala jsem si do rozvrhu, že půjdu ven jeden den v týdnu, a stanovila jsem si který. Když bych to neudělala, určitě bych pokračovala, ale důvod, proč to tentokrát nejde. Je to jako s hubnutím. Chce to nějaké odhodlání, ale při správném režimu z toho můžete mít brzy dobrý pocit. Bez režimu ale přeshlapujete na místě, klidně dvacet let.

LN Kam jste se za ty čtyři roky posunula?

Chodíme ven i pětkrát týdně. A pokud není hezky, klidně vyběhnu i jen na dvacet minut, když vidím, že děti jsou malátné. Drží mě právě ta rutina, už máme vše nacvičené. To samozřejmě nějakou dobu trvá. Člověk na sebe nesmí být od začátku moc náročný, udělat si to co nejpříjemnější pro sebe.

LN Jste v téhle disciplíně jako škola na maximu potenciálu, nebo je ještě kam jít dál?

Novinkou je, že velké přestávky teď od května jsou pro celou školu venku. Cítím v tom velkou důvěru ze strany našeho pana ředitele. Potvrzení, že jsme ho dokázali přesvědčit, že v rámci školy má pobyt venku opravdu smysl. Dlouho jsme s tím váhali, bylo třeba přestávku prodloužit, posunout rozvrh, zajistit dozor venku a zároveň uvnitř pro ty, kdo z nějakého důvodu ven nepůjdou. Naše škola je velká, máme skoro osm set žáků, a tak je to organizačně náročnější. Ale pro děti to je určitě lepší.

Autorka je stálou spolupracovnicí LN